

<Ressenya de llibre>

A propòsit de *Connecta't per aprendre**, de Jordi Jubany

Jordi Quintana

Data de publicació: 08/01/2013

//Mots clau

Aprenentatge social, TIC, TAC, entorns d'aprenentatge, competència digital, tractament de la informació, societat digital.

// Referència recomanada

Quintana, J. (2013). A propòsit de *Connecta't per aprendre*, de Jordi Jubany. [En línia] *REIRE, Revista d'Innovació i Recerca en Educació*, 6 (1), 84-89. Accessible a: <http://www.ub.edu/ice/reire.htm>

// Dades del autor

Jordi Quintana. Professor titular del Departament de Didàctica i Organització Educativa de la Facultat de Pedagogia de la Universitat de Barcelona. jordi.quintana@ub.edu

* Jubany, J. (2012). *Connecta't per aprendre. Aprenentatge social i personalitzat*. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat.

1. Contingut

He llegit el llibre de Jordi Jubany en set fases, una per capítol, per poder fer-ho ben a poc a poc, paint-lo i amb temps de reflexionar-hi tot prenent les notes que generen aquest escrit. Sóc conscient que aquest és un comentari una mica sui generis, però he volgut compartir les meves reflexions i idees, les connexions i extensions que m'ha anat suggerint la lectura del llibre.

El llibre té set capítols, amb set temes interconnectats, com el mateix autor mostra al gràfic de la presentació (p. 16). Set temes abordats a partir de l'experiència, la reflexió i la prospectiva, i de la interrelació i la complexitat d'un calidoscopi de set miralls que permet veure la realitat i els seus reflexos des d'una perspectiva multidisciplinària, tot ressaltant dues voluntats: la reivindicació de la importància de la competència digital crítica i la necessària connexió entre «els discursos teòrics de la recerca educativa, les pràctiques reals i les experiències innovadores» (p. 20).

A partir d'una presa de posició relativa a la construcció compartida del coneixement, i per tant de significats, Jubany inicia el llibre ressaltant la importància de la digitalització de qualsevol tipus d'informació i de l'existència del web i les xarxes socials, enteses com a eines, recursos i possibilitats de facilitació i potenciació de les comunicacions, les interaccions i l'activitat conjunta, que posen els usuaris en un nivell més igualitari. Aquesta major igualtat i la «democratització de la informació» facilita que la ciutadania pugui compaginar la seva qualitat de «consumidors» amb la de «productors» i «creadors» d'informació i de continguts, esdevenint així «consumidors proactius» (p. 26).

Però a més de comentar-ne els avantatges, l'autor dóna un toc d'atenció a l'ús de les xarxes socials i indica que de vegades són o poden ser espais per a l'emissió i l'expressió, i no per a la comunicació i la interacció, de manera que poden esdevenir canals «no recíprocs» (p. 28).

El segon capítol s'inicia amb la citació d'A. Curtis que diu que «la música no és el piano», a la qual jo n'hi afegeixo una altra, amb el seu permís, el de Jubany i el d'una mestra de música que vaig tenir, que sovint em deia: «no és el mateix executar una peça musical que interpretar-la». Segueix amb una reflexió sobre la tecnologia i la digitalització jugant amb la polisèmia de mots/conceptes com ratolí, finestra, mur... Això m'ha connectat amb el que fa força temps que faig el primer dia de classe amb l'alumnat de magisteri: els dic que dibuixin una caseta i una clau, després analitzem que el concepte/model/representació mental de caseta és un dibuix d'una casa que avui ja no existeix, ja que és pròpia de força segles enrere i d'àmbits rurals, i que a la butxaca o a la bossa gairebé segur que no hi porten cap clau com la que han dibuixat, perquè gairebé sempre són claus de portes de cases de poble o de portes del carrer d'edificis de finals del segle XIX a mitjan segle XX. I he seguit pensant en termes semblants, com pissarra, bloc, etiqueta...

«L'objectiu no és substituir la mirada del docent per les pantalles» (p. 40). Les pantalles «executen», les persones, els i les docents, «interpreten». Els mestres com a mediadors, com a facilitadors, com a creadors de climes, com a «humanitzadors» dels contextos humans en la societat digital, com a potenciadors dels sentiments i de les emocions, com a «usuaris» i difusors de la «tecnologia dolça», que és aquella que «endolceix» els processos d'ensenyament i d'aprenentatge (Quintana, 1995).

Jordi Quintana. *A propòsit de Connecta't per aprendre, de Jordi Jubany*

Jubany ens recorda les interessants cinc fases del model ACOT que Apple va proposar el 1985 per a la introducció de les TIC a les aules, que va revisar el 1995 i que actualment té una nova versió, en l'ACOT2 (<http://education.apple.com/acot2>), amb l'adequadíssima matisació que «poden servir per explicar, tot i no ser una ruta obligada, la integració progressiva de les TIC a les aules». Cinc fases que generalment es poden resumir en tres «is»: Introducció (instrumental i pedagògica), Integració (curricular i metodològica) i Impregnació (el currículums amarats de TIC, i l'ensenyament, les intervencions educatives, les activitats d'aprenentatge, els processos informacionals, etc.).

I després d'un útil abecedari en què se suggereixen usos i eines i es donen exemples concrets d'aplicacions educatives, l'autor entra a comentar els entorns virtuals d'ensenyament i aprenentatge (EVEA), dels qual ressalta que l'important no és l'eina sinó l'ús que se'n fa, les pràctiques. Tot seguit avança cap als entorns d'aprenentatge que creen les persones en funció dels seus interessos i necessitats, que els permeten avançar en l'aprenentatge: els entorns personals d'aprenentatge (EPA o PLE), que il·lustra amb un interessant i detallat gràfic d'elements, relacions i funcions (p. 54).

El llibre segueix amb el tema de la identitat digital concebuda en el marc d'allò que Pere Darder, en el pròleg, anomena «vida personal i social» (p. 8). Una identitat digital que molts infants i joves comparteixen irreflexivament a la xarxa, sense ser conscients de les percepcions que les altres persones en tenen o en poden tenir, i de l'«autobiografia digital» que s'estan construint, sense pensar en futures repercussions. L'accés lliure a les xarxes socials i als espais en línia de compartició implica una necessària reflexió constant d'aquella típica llista de preguntes: Què? Per què? On? Com? Per a qui? I també: Per què no? És el que Jubany anomena extimitat, en el sentit de fer externa la intimitat, tot recordant que per a Lacan extimitat no era el contrari d'intimitat sinó la intimitat més íntima.

Més endavant trobem interessants reflexions sobre els portafolis digitals, també anomenats (Termcat dixit) dossiers electrònics o dossiers digitals d'aprenentatge (DDA), els quals, segons la meua opinió, no tardarem gaire a veure fusionats amb els EPA. Si els EPA són eines per aprendre, són arxius d'activitats d'aprenentatge i són entorns per compartir, els DDA són eines per ser conscients i reflexionar sobre els propis aprenentatges, són registres dels nivells d'assoliment dels aprenentatges i són llocs per posar, publicar i compartir mostres autoseleccionades sobre l'assoliment dels aprenentatges.

Tot seguit Jubany fa un tomb per les teories de l'aprenentatge «més acceptades per part dels docents» (p. 72), potser perquè hi troben fonament i justificació a les seves pràctiques, i per tant sobre el constructivisme i el socioconstructivisme, amb alguns apunts del connectivisme, entès, no pas per tothom (Zapata-Ros, 2012), com a teoria de l'aprenentatge en la societat digital. Potser hauria estat bé apuntar altres perspectives com les de l'aprenentatge distribuït, l'aprenentatge ubic, etc.

Relacionades i fonamentades en aquests marcs de referència es presenten i comenten algunes metodologies que integren o poden integrar les TIC enteses com a TAC (tecnologies per a l'aprenentatge i el coneixement), com per exemple els projectes col·laboratius i els cooperatius (Adell i Bernabé, 2006), i encara que el llibre les reculli com a estratègies de gestió de la

informació (p. 112), perquè ho són, també hi podríem referenciar les webquestes, les caceres del tresor o les webgimcanes, entre d'altres.

Els capítols 5 i 6 estan dedicats a la competència lingüística i audiovisual i al tractament de la informació i la competència digital. Les primeres estan més enfocades a l'educació en comunicació que a la competència mediàtica (Ferrés i Piscitelli, 2012), que evidentment les integra, i l'autor hi aporta una excel·lent i útil llista comentada d'eines digitals «que permeten expressar idees, mostrar sentiments o explicar històries» (p. 94), i dóna una notable rellevància a les «narracions digitals multimodals», històries reals o fictícies, personals o d'altres, que s'expliquen i es comparteixen utilitzant diversos tipus, formats i suports d'informació. Les narracions personals són eines idònies per al desenvolupament integrat i contextualitzat de les competències mediàtiques i de la identitat personal (Rodríguez i Londoño, 2009).

Les segones estan encapçalades per una citació de S. Hawking que em recorda T. S. Elliot quan al poema *La Roca* es pregunta «On és la vida que hem perdut vivint? / On és la saviesa que hem perdut en coneixement? / On és el coneixement que hem perdut en informació?». El meu punt de vista sobre el tractament de la informació i la competència digital és que tot i que l'establiment de les competències bàsiques i del currículums escolars hagin anat consolidant aquests conceptes i aquestes visions, considero que més que de tractament de la informació s'hauria de parlar de processament de la informació, i que aquesta competència hauria d'estar molt més lligada a les competències informacionals. També sóc dels que opinen que les competències, més que aprendre's, s'han de desenvolupar de manera constructiva i contextualitzada.

Sóc conscient que encara no s'ha aconseguit una bona integració entre les perspectives biblioteconomistes de les competències informacionals, les psicologistes de les estratègies d'aprenentatge i les pedagogistes de les metodologies i activitats facilitadores de la transformació constructiva de la informació en coneixement, amb relació a l'accés (cerca, localització, recuperació...), el processament (anàlisi, valoració, selecció, gestió, resum, síntesi, reescriptura...) i l'ús (comunicació, aplicació, expressió, compartició...) d'informació. Però la feina sobre aquestes competències que els mestres i les mestres fan en la seva pràctica diària a les escoles integra, de manera conscient o inconscient, voluntària o involuntària, aquests tres plans. Recomano navegar pel web *Competència informacional a l'aula*, d'A. Blasco i G. Durban, sobretot a l'apartat sobre models (<http://bit.ly/R16UUd>) i consultar <http://www.ub.edu/ntae/jquintana/ebota/ModelsCMI.pdf>.

Esperem que en la necessària i urgent revisió dels currículums escolars, a més de l'esporgada dels excessius continguts inútils, del reajustament dels que perden o guanyen valor, i de la introducció dels continguts emergents, es comenci a parlar, com entre d'altres diu la UNESCO (Wilson et al., 2011), de competència mediàtica i informacional (Wilson, 2012).

En el setè i darrer capítol, i amb el títol «Una nova actitud cap el coneixement», Jubany apunta set aspectes que cal tenir en compte en el necessari canvi d'actituds dels i de les docents. Només vull ressaltar-ne els dos primers, i acordar amb ell que aquest canvi implica una reflexió i un trencament amb els models educatius reproduccionistes i amb el «reproduccionisme inconscient» que massa sovint embolcalla la pràctica educativa del professorat. I també implica una altra reflexió i un trencament amb la formació rebuda a l'escola, a l'institut, i fins i tot amb la

Jordi Quintana. *A propòsit de Connecta't per aprendre, de Jordi Jubany*

formació inicial de mestres o la de capacitació de professorat de secundària rebuda a les universitats. Com diu l'autor esmentant Darder, cal desaprendre, desaprendre coses, però sobretot desaprendre com hem après a ensenyar i ser conscients que ensenyar és ensenyar a aprendre, és facilitar l'aprenentatge, és mitjançar amb els continguts, és dinamitzar, és donar ajuts psicopedagògics o bastides... En resum, és acceptar un canvi de mentalitat educativa i comprometre's amb aquest canvi.

El llibre, com diu Jordi Jubany, no és seqüencial i per tant no cal llegir-lo de forma lineal un capítol darrere l'altre, sinó que cada capítol és com un node, com un bocí, com una càpsula autònoma amb lligams amb els altres sis vèrtexs de l'heptàgon de capítols, cadascun d'un color diferent, però que junts configuren un arc de Sant Martí que il·lumina cromàticament la grisor i l'estancament d'una realitat educativa excessivament plúmbica.

Vull agrair al Jordi l'oportunitat que m'ha donat d'aturar-me una mica per llegir reflexivament, reflexionar críticament, revisar i fins i tot posar en dubte algunes de les meves concepcions i preconcepcions sobre l'aprenentatge i l'ensenyament a la societat digital i sobre el paper dels i les mestres compromesos.

<Referències bibliogràfiques>

Adell, J. i Bernabé, I. (2006). El aprendizaje cooperativo en las WebQuests [en línia]. Barcelona: *Primeres Jornades sobre Webquest, ICE-UAB / Comunitat Catalana de Webquest*. Consultado el 3 novembre 2012, en http://elbonia.cent.uji.es/jordi/wp-content/uploads/docs/Jornades_WQ_Adell&Bernabe.pdf

Ferrés, J. i Piscitelli, A. (2012). La competencia mediática: propuesta articulada de dimensiones e indicadores. *Comunicar*, XIX (38), 75-82. També disponible en línia a: <http://www.revistacomunicar.com/index.php?contenido=detalles&numero=38&articulo=38-2012-10> [Consulta: 3 novembre 2012].

Quintana, J. (1995). La dulce tecnología. *Novática*, 117, 3-5. També disponible en línia a: <http://www.ub.edu/ntae/jquintana/articulos/dulce.htm> [Consulta: 3 novembre 2012].

Rodríguez, J.L. i Londoño, G. (2009). Los relatos digitales y su interés educativo. *Educação, Formação & Tecnologias*, 2 (1), 5-18. També disponible en línia a: <http://eft.educom.pt/index.php/eft/article/view/81/62> [Consulta: 3 novembre 2012].

Wilson, C. (2012). Alfabetización mediática e informacional: proyecciones didácticas. *Comunicar*, XX (39), 5-24. També disponible en línia a: <http://www.revistacomunicar.com/verpdf.php?numero=39&articulo=39-2012-03> [Consulta: 3 novembre 2012].

Wilson, C., et al. (2011). *Alfabetización Mediática e Informacional. Curriculum para profesores*. París: UNESCO. També disponible en línia a: <http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002160/216099S.pdf> [Consulta: 3 novembre 2012].

Jordi Quintana. *A propòsit de Connecta't per aprendre, de Jordi Jubany*

Zapata-Ros, M. (2012). Teorías y modelos sobre el aprendizaje en entornos conectados y ubicuos. Bases para un nuevo modelo teórico a partir de una visión crítica del "conectivismo". *E-LIS. E-prints in Library and Information Science*. Consultat el 3 de novembre de 2012 a [http://eprints.rclis.org/bitstream/10760/17463/1/bases teoricas.pdf](http://eprints.rclis.org/bitstream/10760/17463/1/bases_teoricas.pdf)

Copyright © 2013. Aquesta obra està subjecta a una llicència de Creative Commons mitjançant la qual qualsevol explotació de l'obra haurà de reconèixer els autors de la mateixa, citats a la referència recomanada que apareix a l'inici del document.

